

Prof. dr Vid JAKULIN
Pravni fakultet, Univerzitet
u Ljubljani

Pregledni članak
UDK: 340.134:343.1(497.4)
Primljeno: 15. aprila 2013. god.

POJEDNOSTAVLJENE FORME POSTUPANJA I KRIVIČNOPROCESNO ZAKONODAVSTVO SLOVENIJE

U radu je analizirana problematika pojednostavljenih formi postupanja u slovenačkom krivičnom procesnom zakonodavstvu. Posmatrano sa aspekta obima i aktuelnosti obrade četiri su grupe pitanja koje čine sadržaj rada. Prvo, tu su uvodne napomene u kojima je istaknut značaj pojednostavljenih formi postupanja u krivičnim stvarima uopšte, a time i u slovenačkom krivičnom procesnom zakonodavstvu. Druga grupa pitanja posvećena je analizi skraćenog postupka pred okružnim sudom, dok se u okviru treće grupe pitanja raspravlja o pojedinim formama pojednostavljenja krivičnog postupka pred sudovima (Postupak izdavanja kaznenog naloga i Sporazum o priznanju krivice). Predmet razmatranja četvrte grupe pitanja su poravnanje i obustava krivičnog postupka kao pojednostavljene forme prethodnog postupka.

Na kraju rada data su zaključna razmatranja u kojima je iznesen stav autora po analiziranim pitanjima.

Ključne reči: pojednostavljene forme postupanja, skraćeni postupak, postupak izdavanja kaznenog naloga, sporazum o priznanju krivice, obustava krivičnog postupka, prethodni postupak, Slovenija.

1. Uvodne napomene

Krivično pravo u savremenom društvu obavlja dve međusobno suprotstavljene funkcije. S jedne strane ono predstavlja instrument zaštite postojećeg društvenog i pravnog poretka. Osim posebnih vrednosti, karakterističnih za to društvo, štiti i vrednosti koje se smatraju opštim ljudskim vrednostima (na primer život, fizički integritet, imovinu). Ova dva elementa predstavljaju zaštitnu funkciju krivičnog prava. S druge strane, krivično pravo treba da štiti ljude od arbitrarnih i nezakonitih intervencija državnog aparata. Ova funkcija se naziva garantna funkcija krivičnog prava!

Uprkos sve većem značaju koji se pridaje zaštiti ljudskih prava i jačanju garantne funkcije krivičnog prava, stalni porast broja procesuiranih slučajeva i nerazumno dugo trajanje sudskih procesa primorava nas da tragamo za pojednostavljenim procesnim formama koje bi doprinele bržem i efikasnijem postupanju po predmetima pred sudom.

Pojednostavljene procesne forme iz slovenačkog Zakona o krivičnom postupku (u daljem tekstu: ZKP)² mogu se podeliti na skraćeni postupak i uprošćene forme postopanja pred sudom i pojednostavljene procesne forme u prethodnom postupku.

2. Skraćeni postupak pred okružnim sudom

U postupku pred okružnim sudom primenjuju se odredbe sadržane u članovima od 430. do 444. ZKP, a u pitanjima koja nisu predmet ovih odredaba primenjuju se druge odredbe navedenog Zakona *mutatis mutandis*.³

Krivični postupak pokreće se na osnovu optužnog predloga podnetog od strane javnog tužioca, oštećenog u ulozi tužioca ili na osnovu privatne tužbe.

Javni tužilac može da podnese optužni predlog samo na osnovu prijave krivičnog dela.

Optužni predlog i privatna tužba podnose se u onoliko primeraka koliko je potrebno da se preda sudu i okrivljenom.⁴

Pre podnošenja optužnog predloga javni tužilac može da zatraži od sudije pojedinca (u daljem tekstu: sudija) da sprovede konkretne istražne radnje. Ukoliko sudija usvoji predlog, sprovede tražene istražne radnje i potom dostavi ti sve spise javnom tužiocu.

1 L., Bavcon, A., Šelih et al.: Kazensko pravo. Splošni del. Ljubljana, Uradni list Republike Slovenije, 2013, 49.

2 Zakon o krivičnom postupku. Prečišćeni tekst. Službeni glasnik Republike Slovenije, br. 32/2012.

3 Čl. 429. ZKP.

4 Čl. 430. ZKP.

Istražne radnje će biti sprovedene efikasno i u najkraćem mogućem roku. Ukoliko sudija ne prihvati predlog za sprovođenje istražnih radnji, o tome će obavestiti javnog tužioca.

Po prijemu gore pomenutih spisa ili obaveštenja, javni tužilac može da odluči ili da podnese optužni predlog, ili da odbaci krivičnu prijavu rešenjem.⁵

Pritvor može biti određen u posebnim slučajevima protiv lica za koja postoji osnovana sumnja da su počinila krivično delo u vezi s kojim se postupa po službenoj dužnosti:

1) ako se osumnjičeni skriva, ako se ne može utvrditi njegov identitet ili ako druge okolnosti ukazuju na jasnu opasnost od bekstva ukoliko mu se ne odredi pritvor;

2) ako je navedeno delo krivično delo protiv javnog reda ili polne nepovredivosti, ili delo s elementima nasilja za koje se može izreći presuda od dve godine zatvora, ili neko drugo krivično delo za koje se može izreći kazna od tri godine zatvora kad god postoje osnovi za pritvor iz čl. 201. st. 1. tač. 2. i 3. ZKP.

Pritvor pre podnošenja optužnog predloga može da traje onoliko koliko je potrebno da se istražne radnje sprovedu, ali ne duže od 15 dana. O žalbama protiv naloga za određivanje pritvora odlučuje veće okružnog suda (čl. 25. st. 6).

Što se tiče pritvora od dostavljanja optužnog predloga do kraja glavnog pretresa, odredbe čl. 207. ovog Zakona će se primenjivati *mutatis mutandis*; sudija je obavezan da svakog meseca razmatra da li osnov za pritvor još uvek postoji.

Ukoliko je okrivljeni u pritvoru, sud će postupati naročito brzo.⁶

Ukoliko je krivična prijava podneta od strane oštećenog i ukoliko je u roku od jednog meseca od prijema zahteva javnog tužioca ovaj propustio da podnese optužni predlog i da obavesti oštećenog da je odbacio prijavu ili obustavio krivično gonjenje (čl. 162), oštećeni ima pravo da preuzme krivično gonjenje kao tužilac podnošenjem optužnog predloga sudu.⁷

Optužni predlog ili privatna tužba sadrže: ime i prezime okrivljenog uz njegove lične podatke ukoliko su poznati, opis krivičnog dela i njegovu zakonsku definiciju, naziv suda pred kojim će se održati glavni pretres, predlog dokaza koji će se izvesti na glavnom pretresu i predlog da se okrivljeni proglašava krivim i da mu se izrekne kazna u skladu sa zakonom. Obrazloženje treba da sadrži one činjenice i dokaze koji su neophodni za utvrđivanje osnovne sumnje da je okrivljeni počinio krivično delo koje je predmet optužnog predloga ili privatne tužbe protiv njega.

5 Čl. 431. ZKP.

6 Čl. 432. ZKP.

7 Čl. 433. ZKP.

Optužni predlog može da sadrži predlog da se okrivljenom odredi pritvor. Ukoliko je okrivljeni u pritvoru ili je bio u pritvoru za vreme sprovođenja istražnih radnji, u optužnom predlogu će biti naznačeno vreme provedeno u pritvoru.

Kako bi optužni predlog sadržao vrstu i visinu kazne ili druge krivične sankcije koja se nalazi u optužnom predlogu javnog tužioca, odredbe čl. 269. st. 2. ZKP se primenjuju *mutatis mutandis*.⁸

Po prijemu optužnog predloga ili privatne tužbe sudija će prvo razmotriti da li sud ima nadležnost u predmetu i da li postoji osnov da se optužni predlog ili privatna tužba odbace.

Ukoliko sudija sam, ili na predlog stranaka, utvrdi da su u spis uključeni dokumentacija i podaci iz čl. 83. ZKP, doneće rešenje da se oni isključe iz spisa. O žalbi na ovo rešenje odlučivaće drugostepeni sud, koji može s obzirom na sadržinu isključenog dokaznog materijala da izda nalog da se glavni pretres održi pred drugim sudijom.

Ukoliko ne donese nijedno od prethodno pomenutih rešenja, sudija će naložiti da se optužni predlog dostavi okrivljenom, obaveštava ga u pisanoj formi o mogućnosti priznanja krivice za krivično delo za koje ga terete i o posledicama (čl. 285a), st. 3. tač. 5) i odmah zakazuje glavni pretres. Ukoliko propusti da zakaže glavni pretres u roku od mesec dana, sudija će obavestiti predsednika suda o razlozima za to.

Predsednik suda će preduzeti neophodne korake da se glavni pretres zakaže u najkraćem mogućem roku.

Ukoliko sudija proceni da bi zbog bržeg odvijanja krivičnog postupka imalo osnova da se održi vanraspravno ročište pre zakazivanja glavnog pretresa, odredbe Poglavlja XIXa ZKP se primenjuju *mutatis mutandis*.⁹

Ukoliko sudija utvrdi da slučaj spada u teritorijalnu nadležnost drugog okružnog suda, uputiće slučaj nadležnom sudu kada odluka postane pravosnažna. Ukoliko utvrdi da slučaj potpada pod stvarnu nadležnost okružnog suda, uputiće slučaj nadležnom javnom tužiocu za dalje postupanje. Ukoliko javni tužilac smatra da je sud stvarne nadležnosti sud koji mu je predao zahtev, zatražiće da o predmetu odlučuje veće okružnog suda (čl. 2.5 st. 6).

Kada je glavni pretres zakazan, sud ne može po službenoj dužnosti da se proglasi teritorijalno nenadležnim za taj slučaj.¹⁰

Sudija će odbaciti optužni predlog ili privatnu tužbu u obrazloženoj odluci ukoliko oceni da postoji osnov da se postupak prekine kako je predviđeno u čl. 277. ZKP

8 Čl. 434. ZKP.

9 Čl. 435. ZKP.

10 Čl. 436. ZKP.

Odluka će biti dostavljena tužiocu i okrivljenom.¹¹

Sudija poziva na glavni pretres okrivljenog i njegovog branioca, tužioca, oštećene i njihove pravne zastupnike i advokate, svedoke, veštake i tumače; uz to može da obezbedi objekte koji će biti upotrebljeni kao dokazi tokom glavnog pretresa.

Okrivljenom će biti predočeno u pozivu da može da donese na glavni pretres dokaze u svoju odbranu ili da blagovremeno o takvim dokazima obavesti sud kako bi se ti dokazi mogli obezbediti za glavni pretres. Zajedno s pozivom, okrivljenom će biti dostavljen primerak optužnog predloga ili privatne tužbe ako mu nije bio dostavljen primerak odmah po razmatranju (čl. 435. st. 2); u pozivu će takođe biti upućen da ima pravo da angažuje advokata, i da, osim ukoliko je odbrana obavezna, glavni pretres neće biti prekinut ukoliko se branilac ne pojavi ili ako okrivljeni reši da angažuje advokata tek na samom pretresu.

Poziv će biti uručen okrivljenom dovoljno pre glavnog pretresa, tako da ima vremena da pripremi odbranu, što ne sme biti kraće od tri dana. Ovaj rok se može skratiti uz saglasnost okrivljenog.¹²

Glavni pretres se održava u sedištu suda. U hitnim slučajevima, naročito kada je potrebno obaviti pregled ili omogućiti saslušanje dokaza, glavni pretres se može održati uz dozvolu predsednika suda u mestu gde je počinjeno krivično delo ili gde je potrebno obaviti pregled, pod uslovom da je to mesto pod teritorijalnom nadležnošću tog suda.¹³

Prigovor na odluku da sud nije teritorijalno nadležan može se uložiti samo pre otvaranja glavnog pretresa.¹⁴

Ukoliko se okrivljeni ne pojavi na glavnom pretresu iako mu je blagovremeno uručen sudski poziv, sudija može da odluči da održi glavni pretres u njegovom odsustvu, pod uslovom da njegovo prisustvo nije neophodno i da je već saslušan. Ukoliko je branilac blagovremeno dobio poziv, ali se nije pojavio na glavnom pretresu i ne obavesti sud o razlozima nedolaska čim je obavešten, ili ako napusti glavni pretres bez dozvole, ili ako mu zbog remećenja reda u sudnici sudija oduzme slučaj ukoliko odbrana nije obavezna, glavni pretres će se održati bez branioca, osim ako okrivljeni ne angažuje drugog odmah.¹⁵

Sudija može da odluči da zapisnik glavnog pretresa izdiktira lično, koristeći aparat za snimanje zvuka.

11 Čl. 437. ZKP.

12 Čl. 439. ZKP.

13 Čl. 440. ZKP.

14 Čl. 441. ZKP.

15 Čl. 442. ZKP.

U gore navedenom slučaju, pisani zapisnik sadrži samo podatke iz čl. 316. st. 1. i čl. 317. ZKP i odluku sudije o drugačijem načinu vođenja zapisnika.

Odredba iz čl. 84. ZKP primenjuje se *mutatis mutandis* na diktiranje zapisnika na glavnom pretresu. Transkript snimka zapisnika s glavnog pretresa će biti sačinjen u roku od tri dana od izricanja presude kojom je okrivljeni osuđen na zatvorsku kaznu i, u drugim slučajevima, u roku od tri dana od najave žalbe. Ako žalba nije najavljena, transkript se ne sačinjava.

Kad god je glavni pretres prekinut na više od mesec dana, transkript audio snimka glavnog pretresa se mora sačiniti. Transkripti se takođe sačinjavaju na zahtev jedne od stranaka ili po nalogu suda.¹⁶

Glavni pretres počinje čitanjem optužnog predloga ili privatne tužbe od strane tužioca. Kada je jednom otvoren, glavni pretres se odvija bez prekida kad god je to moguće.

Po završetku glavnog pretresa, sudija donosi presudu i objavljuje je odmah, iznoseći osnove za takvu odluku.

Pri ukidanju pritvora po izricanju presude primenjuju se odredbe čl. 361. ZKP *mutatis mutandis*.

Ukoliko je izrečena kazna zatvora, sudija može da naredi da se okrivljenom odredi pritvor ili da ostane u pritvoru, pod uslovom da postoje osnovi iz čl. 432. st. 1. ZKP. U takvim slučajevima, pritvor može da se produži dok presuda ne postane pravosnažna, ili do početka izdržavanja zatvorske kazne, ali ne sme da traje duže od kazne koju je izrekao prvostepeni sud.

Ukoliko tokom ili posle glavnog pretresa sudija oceni da predmet potpada pod stvarnu nadležnost okružnog suda, ili da postoji osnov iz čl. 352. ZKP, odbaciće optužni predlog ili privatnu tužbu rešenjem.¹⁷

Sudija može da prekine glavni pretres na najviše šest meseci ako javni tužilac najavi da će slučaj ući u postupak poravnjanja (čl. 161a).

Kada javni tužilac primi obaveštenje o ispunjenju sporazuma, povući će optužni predlog. Ukoliko javni tužilac ne povuče optužni predlog u propisanom roku, sudija će nastaviti glavni pretres na temelju prethodnog ročišta.¹⁸

Pre zakazivanja glavnog pretresa u vezi s krivičnim delom koje se nalazi u nadležnosti sudije pojedinca i u vezi s kojim se postupa po privatnoj tužbi, sudija može da pozove privatnog tužioca i oštećenog da se sami pojave pred sudom određenog dana kako bi pojasnili pitanje unapred ukoliko smatra

16 Čl. 442a ZKP.

17 Čl. 443. ZKP.

18 Čl. 443a ZKP.

da bi to povoljno uticalo na ranije okončanje postupka. Okrivljeni će uz poziv dobiti i primerak privatne tužbe.

Ukoliko stranke u postupku ne postignu sporazum o poravnanju pa privatna tužba ne bude povučena, sudija će uzeti izjave obe strane i naložiti im da podnesu predloge za obezbeđenje dokaza.

Ukoliko sudija ne odbaci optužnicu u nedostatku osnova za to, određiće koji dokazi treba da budu izvedeni na glavnom pretresu i, po pravilu, zakazaće glavni pretres u najkraćem roku i obavestiti o tome strane u postupku.

Ukoliko sudija smatra da dokaze ne treba prikupljati i da ne postoje nikakvi drugi razlozi za posebno zakazivanje glavnog pretresa, može da otvori glavni pretres na licu mesta i, po izvođenju postojećih dokaza pred sudom, presudi po privatnoj tužbi. Ova mogućnost mora biti posebno naznačena u pozivu upućenom tužiocu i okrivljenom.

Kada se privatni tužilac ne odazove na poziv na osnovu čl. 444. st. 1, primenjuju se odredbe iz čl. 58. ZKP.¹⁹

Kada drugostepeni sud razmatra žalbu na donetu prvostepenu presudu, sud obaveštava stranke u postupku o zasedanju veća samo ukoliko predsednik veća ili veće zaključuje da je prisustvo stranaka korisno za razjašnjenje slučaja.²⁰

3 Pojednostavljene forme krivičnog postupka pred sudovima

Pojednostavljene forme krivičnog postupanja pred sudovima sastoje se od izdavanja kaznenog naloga (čl. 445a do 445e ZKP) i sporazuma o priznavanju krivice (čl. 450a do 450č ZKP).

3.1. Postupak izdavanja kaznenog naloga

U slučaju krivičnih dela iz nadležnosti okružnog suda (odnosno dela za koja je propisana kao glavna kazna novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine), javni tužilac može da, pri podnošenju optužnog predloga, predloži određivanje okrivljenom krivične sankcije ili mere. Javni tužilac može da predloži da se odredi jedna od dole navedenih krivičnih sankcija ili mera:

1) novčana kazna, zabrana upravljanja motornim vozilom, uslovna kazna uz određenu novčanu kaznu ili

2) zaplena predmeta i prihoda stečenih krivičnim delom.²¹

19 Čl. 444. ZKP.

20 Čl. 445. ZKP.

21 Čl. 445a ZKP.

Ukoliko sudija oceni da dokazi navedeni u optužnom predlogu ne predstavljaju dovoljan osnov za izdavanje kaznenog naloga, ili ako se ne slaže s određivanjem sankcija predloženim od strane javnog tužioca, sudija će zakazati glavni pretres na koji će pozvati lica navedena u čl. 439. st. 1. ZKP. U tom slučaju okrivljenom će biti dostavljen samo primerak optužnog predloga bez predloga za izricanje kaznenog naloga.²²

Ukoliko se sudija slaže s predlogom, izdaće kazneni nalog presudom.

U kaznenom nalogu sudija navodi da se predlog javnog tužioca prihvata, čime se okrivljenom, čiji lični podaci moraju biti navedeni, izriče predložena krivična sankcija ili mera. Operativni deo presude o kaznenom nalogu mora sadržati neophodne podatke iz čl. 359. st. 1. i 2. ZKP. U obrazloženju osnova za kazneni nalog navode se samo oni dokazi iz optužnog predloga iz kojih proističe izdavanje kaznenog naloga.

Kazneni nalog takođe sadrži instrukcije upućene okrivljenom u vezi s njegovim pravom na prigovor iz čl. 445č st. 2. ZKP, uz upozorenje da ukoliko se prigovor ne podnese u propisanom roku kazneni nalog postaje pravosnažan po isteku tog roka, a krivična sankcija ili mera će biti izvršena.²³

Overena kopija presude o izdavanju kaznenog naloga dostavlja se okrivljenom, njegovom braniocu, ako ga ima, i javnom tužiocu. Okrivljeni ili njegov branilac mogu da podnesu prigovor u roku od 8 dana od dana obaveštenja o donošenju presude o izdavanju kaznenog naloga. Prigovor se može izjaviti usmeno, s tim da uđe u zapisnik suđenja, ili pismeno. Prigovor treba da sadrži oznaku presude kojom je izdat kazneni nalog, a može i da predloži dokaze koje treba izvesti na glavnom pretresu. Okrivljeni može da se odrekne prava na prigovor i, sve dok glavni pretres nije zakazan, može da povuče prigovor koji je već uložen. Odricanje od prava na prigovor i povlačenje prigovora ne može biti opozvano. Uplaćivanje novčane kazne pre isteka roka za podnošenje prigovora se ne smatra odricanjem od prava na prigovor.

Okrivljenom koji iz opravdanih razloga ne podnese prigovor u propisanom roku sud odobrava obnavljanje postupka, čime će sud primeniti odredbe čl. 89. i 90. ZKP *mutatis mutandis*.

Ukoliko primenom *mutatis mutandis* odredaba čl. 375. st. 2. ZKP sud ne odbaci prigovor, poništiće rešenjem sudsku odluku o izdavanju kaznenog naloga i postupiti u skladu s odredbama čl. 439. do 443a ZKP (odredbe koje se odnose na glavni pretres u skraćenom postupku).²⁴ Pri donošenju odluke o

22 Čl. 445b ZKP.

23 Čl. 445c ZKP.

24 Čl. 445č ZKP.

uloženom prigovoru, sud neće obavezivati predlog javnog tužioca iz čl. 445a st. 2. ili zabrana iz čl. 385. ZKP (zabrana *reformatio in peius*)²⁵.

U postupku za izdavanje kaznenog naloga, primenjivaće se odredbe čl. 445a do 445d, dok će pitanja koja nisu uređena ovim odredbama biti predmet drugih odredaba ZKP, primenjenih *mutatis mutandis*.²⁶

3.2. Sporazum o priznanju krivice

Okrivljeni, njegov branilac i javni tužilac mogu da predlože tokom krivičnog postupka oštećenom zaključivanje sporazuma o priznanju krivice okrivljenog, kojim on priznaje da je počinio krivično delo. Takav sporazum se može zaključiti na predlog javnog tužioca čak i pre početka postupka, ako postoji osnovana sumnja da je osumnjičeni počinio krivično delo koje će biti predmet postupka. Javni tužilac koji predlaže sporazum, mora u ovom slučaju obavestiti osumnjičenog u pisanoj formi o opisu i pravnoj kvalifikaciji krivičnog dela u vezi koga se predlaže zaključivanje sporazuma. Ukoliko osumnjičeni nije do tog momenta saslušavan, mora ga obavestiti o njegovim pravima u skladu sa čl. 148. st. 4. ZKP.

Ukoliko strane u postupku postignu sporazum uz mogućnost okončanja postupka na osnovu sporazuma o priznanju krivice i osumnjičeni ili okrivljeni nema svog branioca, predsednik suda će mu odrediti branioca po službenoj dužnosti na predlog javnog tužioca kako bi ga zastupao u postupku priznavanja krivice. U slučaju zaključivanja sporazuma, dodeljeni branilac će obavljati svoju dužnost u nastavku krivičnog postupka dok presuda ne postane pravosnažna, u suprotnom biće otpušten kada javni tužilac obavesti predsednika suda da su pregovori propali. Naknada za angažovanje i neophodni troškovi dodeljenog branioca tokom postupka pregovaranja o sporazumu spadaju u troškove krivičnog postupka, a o privremenoj isplati akontacije odlučuje sud u skladu sa čl. 92. st. 3. ZKP. Ukoliko je podnesen predlog u skladu sa čl. 450a st. 3, stranke mogu da pregovaraju o uslovima za priznanje krivice za učinjeno krivično delo zbog koga je pokrenut prethodni postupak ili krivični postupak protiv osumnjičenog ili okrivljenog i o sadržaju sporazuma. Javni tužilac može takođe da pregovara samo s braniocem, ako osumnjičeni ili okrivljeni da svoju saglasnost za to. Sporazum o priznanju krivice mora biti zaključen u pisanoj formi i moraju da ga potpišu obe strane, kao i branilac. Krivično delo koje je predmet sporazuma mora biti opisano kako je propisano da se delo opisuje u optužnici

25 Čl. 445d ZKP.

26 Čl. 445e ZKP.

(čl. 269. st. 1. tač. 2). Sporazum će biti priložen uz optužni predlog ili optužnicu, a ako je sporazum postignut kasnije, javni tužilac ga mora podneti odmah sudu – najkasnije do početka glavnog pretresa.

Ukoliko ne dođe do zaključenja sporazuma, sva dokumentacija povezana s postupkom pregovaranja o sporazumu mora biti isključena iz spisa.²⁷

U sporazumu po kome okrivljeni priznaje krivicu za sva ili neka krivična dela za koja ga terete, javni tužilac i okrivljeni se mogu sporazumeti o:

1. kazni ili opomeni i načinu izvršenja sankcije;
2. odustajanju javnog tužioca od krivičnog gonjenja za druga krivična dela koja nisu predmet sporazuma o priznanju krivice;
3. troškovima postupka;
4. izvršenju nekog drugog zadatka.

Takođe, postoje pitanja koja ne mogu biti predmet sporazuma o priznanju krivice, kao što su pitanje pravne kvalifikacije krivičnog dela, mere bezbednosti kada su obavezne, kao i zaplena prihoda od krivičnog dela, osim načina zaplene.

Sud će odlučiti na ročištu predviđenom u čl. 285č ZKP šta jeste i šta ne može biti predmet sporazuma.²⁸

Sporazum u pogledu kazne sadrži vrstu i visinu kazne koja se određuje za učinjeno krivično delo. Dogovorena kazna mora biti u okviru zakonom propisane kazne; ublažena kazna i način njenog sprovođenja može biti predložena sporazumom samo pod uslovima i u okvirima predviđenih Krivičnim zakonikom.

Ukoliko postoje zakonski uslovi za to, strane mogu da se dogovore da se okrivljenom odredi krivična sankcija opomene umesto kazne. Dogovorena sankcija opomene mora da sadrži sve elemente potrebne za izricanje takve sankcije u skladu s odredbama Krivičnog zakonika.

Javni tužilac se može sporazumeti s okrivljenim o obustavi krivičnog gonjenja za ona krivična dela koja nisu predmet sporazuma o priznanju krivice samo u smislu krivičnih dela iz čl. 162. st. 1. i 2. ZKP i pod uslovom da oštećeni da svoju saglasnost. Krivično delo za koje javni tužilac obustavlja krivično gonjenje mora biti opisano u sporazumu što je preciznije moguće, i to uz pominjanje njegove pravne definicije. Saglasnost oštećenog mora biti priložena uz sporazum.

Strane u postupku mogu da se nagode u postupku sporazumevanja o priznanju krivice da okrivljeni bude izuzet od obaveze da nadoknadi sve troškove ili deo troškova krivičnog postupka, izuzetno od čl. 94, 95. i 97. ZKP. U takvom slučaju troškovi se pokrivaju iz budžeta.

²⁷ Čl. 450a ZKP.

²⁸ Čl. 450b ZKP.

Okrivljeni se može obavezati sporazumom o priznanju krivice da nadoknadi oštećenom štetu nanetu učinjenim krivičnim delom, da ispuni obavezu izdržavanja ili da izvrši neki drugi zadatak iz čl. 162. ZKP. To treba da bude učinjeno najkasnije do podnošenja sporazuma sudu.²⁹

O sporazumu o priznavanju krivice koji je zaključen između okrivljenog i javnog tužioca odlučuje sud pred kojim se vodi krivični postupak ili u prethodnom postupku ili, ako je sporazum zaključen kasnije, na glavnom pretresu.

Prilikom donošenja odluke o sporazumu o priznanju krivice, sud će razmotriti:

1. da li je sporazum u skladu s odredbama čl. 450a, 450b i 450c ZKP i
2. da li su ispunjeni uslovi za priznanje krivice iz čl. 285c st. 1. ZKP.

Ukoliko sud utvrdi da neki od prethodno navedenih zahteva nije ispunjen ili da okrivljeni nije ispunio obavezu iz st. 5. prethodno navedenog člana, sud će doneti odluku kojom odbija sporazum i nastaviće postupak kao da se okrivljeni nije izjasnio krivim po optužnici. Ukoliko sud oceni da su svi zahtevi ispunjeni, usvaja odluku kojom se usvaja sporazum i nastavlja postupak *mutatis mutandis* kako se okrivljeni izjasnio krivim (čl. 285č).

Žalba protiv gore pomenute sudske odluke nije dozvoljena.³⁰

4. Pojednostavljene forme prethodnog postupka

U pojednostavljene forme postupka koje se koriste u prethodnom postupku spadaju poravnanje (čl. 161a ZKP) i obustava krivičnog gonjenja (čl. 162. ZKP).

4.1. Poravnanje

Javni tužilac može krivičnu prijavu ili optužni predlog za krivična dela za koja je zaprećena novčana kazna ili kazna do tri godine zatvora i za krivična dela navedena u čl. 161a st. 1. da uputi na postupak poravnanja. Pri tome će uzeti u obzir vrstu i prirodu krivičnog dela, okolnosti pod kojima je navedeno delo počinjeno, ličnost učinioca i njegove ili njene prethodne osuđujuće presude za istu ili neku drugu vrstu krivičnog dela, kao i nivo krivične odgovornosti optuženog.

Ukoliko posebne okolnosti postoje, poravnanje se može dozvoliti i za sledeća krivična dela: teži oblik nanošenja telesnih povreda u skladu s čl. 123. st. 1, nanošenje teških telesnih povreda u skladu sa čl. 124. st. 4, teška krađa u skladu s čl. 205. st. 1. tač. 1, nezakonito prisvajanje iz čl. 208. st. 4. i izazivanje

29 Čl. 450č ZKP.

30 Čl. 450c ZKP.

štete na tuđoj imovini iz čl. 220. st. 2. Krivičnog zakonika; ukoliko je predata krivična prijava protiv maloletnika, ovo se odnosi i na druga krivična dela za koja Krivični zakonik predviđa zatvorsku kaznu u trajanju do pet godina.

Postupak poravnanja vodi posrednik za poravnanja, koji je dužan da slučaj uputi u proceduru. Poravnanje se može primenjivati samo uz saglasnost osumnjičenog i oštećenog. Posrednik za poravnanja je samostalan u svom radu. Posrednik za poravnanja dužan je da obezbedi da sadržaj sporazuma bude srazmeran težini krivičnog dela i njegovim posledicama.

Ukoliko sadržaj sporazuma predviđa obavljanje društveno korisnog rada, sprovođenje sporazuma organizuju i njime rukovode centri za socijalni rad u saradnji s posrednikom za poravnanja i javnim tužiocem.

Po prijemu obaveštenja o ispunjenju sporazuma, javni tužilac odbacuje krivičnu prijavu. Posrednik za poravnanja je takođe dužan da obavesti javnog tužioca ukoliko se ne postigne dogovor o poravnanju i razlozima za to. Rok za ispunjenje sporazuma ne sme biti duži od tri meseca.

U slučaju odbacivanja gorepomenute krivične prijave, oštećeni ne uživa prava iz čl. 60. st. 2. i 4. ZKP, koji zato mora biti obavešten od strane posrednika za poravnanja pre potpisivanja sporazuma.³¹

4.2. Obustava krivičnog gonjenja

Javni tužilac može, po dobijanju saglasnosti oštećenog, da obustavi krivično gonjenje u slučaju krivičnog dela za koje je zaprećena novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do tri godine i u slučaju dela iz čl. 162. st. 2. ako je osumnjičeni voljan da ispunji uslove koje mu postavi javni tužilac i da izvrši određene radnje u cilju ublažavanja ili otklanjanja posledica krivičnog dela. U te radnje spadaju:

1. otklanjanje ili nadoknada štete;
2. uplata novčanih sredstava na račun javnih ustanova ili humanitarnih organizacija ili u fond za obeštećivanje žrtava krivičnih dela;
3. obavljanje društveno korisnog rada;
4. ispunjenje obaveza izdržavanja;
5. medicinska terapija u odgovarajućoj zdravstvenoj organizaciji;
6. odlazak na odgovarajuće savetovanje u vezi s duševnim stanjem ili neke druge vrste savetovanja;
7. pridržavanje zabrane prilaska žrtvi ili nekom drugom licu i uzdržavanje od posećivanja određenih mesta.

31 Čl. 161a ZKP.

Ukoliko posebne okolnosti postoje, krivično gonjenje se može obustaviti i u slučajevima krivičnih dela omogućavanja korišćenja narkotika i opojnih droga u sportu u skladu s čl. 187. st.1, porodičnog nasilja u skladu s čl. 191. st. 2. i 4, zapostavljanja i zlostavljanja deteta u skladu s čl. 192. st. 2, teške krađe u skladu s čl. 205. st. 1. tač. 1, nezakonitog prisvajanja u skladu s čl. 208. st. 4, iznude i ucene u skladu s čl. 213. st. 1. i 2, poslovne prevare u skladu sa čl. 228. st. 1, oštećenja tuđeg objekta u skladu sa čl. 220. st. 1. i korišćenje čekova bez pokrića i zloupotrebe bankovnih i kreditnih kartica u skladu sa čl. 246. st. 2. Krivičnog zakonika; ukoliko je krivična prijava podneta protiv maloletnog lica, ovo se može primeniti i u slučaju drugih krivičnih dela za koja Krivični zakonik predviđa kaznu zatvora u trajanju do pet godina.

Ukoliko javni tužilac naloži otklanjanje štete iz čl. 162. stava 1. tač. 1. ili tač. 3, takvim radom će upravljati i rukovoditi centar za socijalni rad u saradnji s javnim tužiocem. Ukoliko u roku koji je odredio javni tužilac osumnjičeni ispuni obavezu i nadoknadi troškove, krivična prijava će biti odbačena.

U gorenavedenom slučaju odbačaja krivične prijave, oštećeni nema prava iz čl. 60. st. 1, 2. i 4. ZKP (pravo da pokrene ili nastavi krivično gonjenje). Javni tužilac je dužan da obavesti oštećenog o gubitku ovih prava pre nego što oštećeni da svoju saglasnost iz čl. 162. st. 1.

Prema opštem uputstvu Vrhovnog javnog tužioca, odlučuje se o naknadi troškova obustavljenog krivičnog gonjenja, načinu i uslovima sprovođenja obaveza iz čl. 162. st. 1. i nadzoru njihovog sprovođenja. To uputstvo takođe detaljnije definiše posebne okolnosti iz drugog stava navedenog člana, koje imaju uticaja na odluku javnog tužioca da obustavi krivično gonjenje.

U pogledu troškova nastalih u postupku odlučivanja o obustavljanju krivičnog gonjenja koji se naplaćuju od tužilaštva, primenjuju se odredbe ZKP *mutatis mutandis*. Troškovi sprovođenja radnji iz čl. 162. st. 1. ne spadaju u troškove krivičnog postupka.³²

Javni tužilac u postupku iz čl. 162. ZKP poziva osumnjičenog i oštećenog u tužilaštvo. U pozivu mora navesti razloge tog pozivanja. Ukoliko se odazovu na poziv, javni tužilac će upoznati osumnjičenog s krivičnom prijavom i saopštiti mu da će odbaciti prijavu ako osumnjičeni sledi uputstva i izvrši određene radnje u određenom roku.

Ukoliko javni tužilac mora da pribavi određene podatke neposredno od osumnjičenog ili oštećenog kako bi odlučio da li da prepusti da se slučaj razreši u postupku poravnjanja (čl. 161a), da se zaključi sporazum o priznanju krivice ili da odustane od pokretanja krivičnog postupka (čl. 163), ili podnese zahtev za

32 Čl. 162. ZKP.

izdavanje kaznenog naloga (čl. 445a), može pozvati osumnjičenog i oštećenog ili samo jedno od njih dvoje u tužilaštvo. Javni tužilac će obavestiti osumnjičenog o krivičnoj prijavi i odlukama koje tužilac može doneti postupajući po prijavi, a oštećenom će biti predočena njegova prava.

U gore opisanim slučajevima, javni tužilac sastavlja službenu belešku u kojoj će navesti izjave osumnjičenog i oštećenog.

Ta službena beleška se ne predaje sudu ukoliko se pokrene krivični postupak protiv osumnjičenog.

Osumnjičeni ili oštećeni koji se neopravdano ne odazovu na poziv, neće biti ponovo pozvani.³³

5. Zaključak

Skraćeni postupak pred okružnim sudom i izložene pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima pred sudovima ili u prethodnom postupku mogu da doprinesu bržem i efikasnijem razrešenju krivičnih slučajeva, međutim smatramo neka od tih rešenja diskutabilnim.

Iako je u čl. 161a st. 3. ZKP izričito propisano da se poravnanje može primeniti samo uz saglasnost osumnjičenog i oštećenog, u praksi se pokazalo da su u nekim slučajevima osumnjičeni i oštećeni prisiljeni da prihvate poravnanje. U pogledu činjenice da je ključno za poravnanje da obe strane u postupku poravnanja učine neki ustupak, postavlja se pitanje zašto bi oštećeni učinio bilo kakav ustupak učiniocu. Takođe se čini spornim zašto je država stavila oštećenog u situaciju da pregovara s licem koje mu je namerno nanelo teške telesne povrede ili počinilo teži oblik dela nanošenja telesnih povreda protiv njega. I konačno, po pravilu se odbijanje oštećenog da sklopi sporazum tretira u korist osumnjičenog.

Odbacivanje krivične prijave zbog ispunjavanja naloga javnog tužioca o uplati određene novčane sume na račun neke javne ustanove ili humanitarnog fonda podseća na prodaju indulgencija, što je po našem mišljenju potpuno neprihvatljivo.

Odredbе u vezi s poravnanjem i obustavom krivičnog gonjenja pokazuju da javni tužilac može da sprovodi kaznenu politiku čak i pre nego što slučaj dođe do suda (ukoliko okrivljeni postupi u skladu s uputstvima tužioca i izvrši određene radnje kako mu je naloženo, slučaj neće ni stići do suda, jer će tužilac odbaciti krivičnu prijavu). Smatramo da su navedene odredbe izuzetno upitne, jer one znače da javni tužilac određuje „kazneni okvir“ u svakom pojedinačnom slučaju što predstavlja relativno veliki rizik od kršenja principa jednakosti pred zakonom.

33 Čl. 163a ZKP.

Čini se da je najspornija pojednostavljena forma postupka sporazum o priznanju krivice. Navedene odredbe ZKP koje se odnose na priznanje krivice su, rekli bismo, veoma problematične i verovatno i neustavne iz barem dva razloga. Odredbe koje ograničavaju sudiju na formalnu ocenu sporazuma o priznanju krivice, a u pogledu izricanja kazne na predlog javnog tužioca, lišavaju sudiju njegove osnovne funkcije – funkcije presuđivanja; ovo je nesumnjivo problematično samo po sebi, jer sudija ne može da obavlja funkciju na koju je izabran. Ono što je još problematičnije je to što javni tužilac i okrivljeni (odnosno njegov branilac) određuju „kazneni okvir“ u svakom pojedinačnom slučaju, što znači da kreiraju *ex post facto* paradigmu za svaki pojedinačni slučaj. Takvo ponašanje nužno rezultira kršenjem jednakosti pred zakonom, što predstavlja jedno od osnovnih pravnih načela u svakom pravnom poretku.

Pojednostavljene forme postovanja u krivičnim stvarima će možda doprineti bržem i efikasnijem rešavanju predmeta, ali ne verujemo da će doprineti većoj pravičnosti i povećati poverenje ljudi u pravosuđe.

*

*

*

Professor Vid Jakulin, PhD
Faculty of Law, University of Ljubljana

***SUMMARY FORMS OF CRIMINAL PROCEEDINGS AND
SLOVENIAN LEGISLATION ON CRIMINAL PROCEDURE***

The author of this paper analyzes the issue of summary forms of criminal proceedings in Slovenian legislation on criminal procedure. Observed from the aspect of their scope and importance, four groups of issues, comprising the contents of this paper, are discussed. In introductory remarks the author points out the significance of summary forms of criminal proceedings in criminal cases in general, including Slovenian criminal procedure legislation. The second group of questions is dedicated to the analyses of summary proceedings before

district court, whereas some particular forms of summary criminal proceedings before courts (procedure for the issue of punitive order and plea bargain) are discussed within the third group of questions. The issues analyzed within the fourth group of questions include settlement and discontinuing of criminal procedures as summary forms of preliminary procedure. At the end of the paper, concluding remarks are specified including author's standpoint on the analyzed issues.

Key words: *summary forms of criminal proceedings, summary proceedings, procedure for the issue of punitive order, plea bargain, discontinuing of criminal proceedings, preliminary procedure, Slovenia.*